

2. brezpogojno zanesljiva dobrotā,
3. enakost tudi po vnanjem,
4. Strajnost v oddajanji.

Množina in strajnost oddajanja more se samo s tem zagotoviti, da je zadrugi na razpolaganje kolikor moč mnogih in obširnih okrajev.

Brezpogojno zanesljiva dobrotā je najimennitnejša in najpotrebnejša lastnost. Da se ta doseže, ne zadostuje, kar prej prestopiti k enotnemu tovarniškemu ravnanju, poleg tega treba bo izdelke podvreči gledé dobrote skrbni uvrstitvi.

Prav dobro vemo, da se bodo izdelovalci sem ter tje spodtikali nad presojevanjem njihovega dela, vendar pa podvzetje v tej zadevi ne more odjenjati z ozirom na korist stavljenega mu naloga.

Da bode mogoče uvrstenje in razvrstenje primerno izvrševati, treba bo ustanoviti zbirališča za blago, kamor se bode moralo surovo maslo oddajati koj, ko bo vmedeno. Po zlaganji enakovrednih vrst so se ustanovili poprečni izdelki, kateri vsled tega ne bodo zgubili dobrote, nasproti pa bodo pridobili s poravnavo malih razlik v okusu, po zanesljivosti in obstanku, tedaj bodo imeli za trgovino tudi večo vrednost.

Taka zbirališča se morajo sčasoma ustanoviti povsod, kjer se bode pokazala potreba. Začetkom je zaradi premalega števila osebja, katero bi dajalo poroštvo za enakomerno razsojevanje in ravnanje, omejiti se na eno zbirališče na Dunaji, sedežu zadruge in to enako v korist posameznega izdelovalca, kakor tudi vsega podvzetja.

Dunaj ni samo mesto najbolj pomenljivo za povzivanje v vsi državi, ampak se tudi najlaglje doseže iz vseh delov države in ima neposredne zveze z najpomembnejšimi trgi ob morji, tako, da se na Dunaji nepovžito surovo maslo od tod takoj more spečati na vse strani. — V zbirališče na Dunaj došlo surovo maslo se bode koj tehtalo (vagalo) in v dotično dobrotno vrsto uvrstilo.

Za vsako vrsto odločile se bodo cenilne vrednosti, na priliko:

1 gld. 20 kr.	1 gld. 90 kr.	80 kr.	70 kr.	
I	II	III	IV	V
cena za blago postavljeno na Dunaj.				

Te cene so spremenljive po okoliščinah trga in služijo v to, da se preračunajo mesečna ali tedenska naplačila družbenikom za doposlano surovo maslo. Dobitek, ki se še dalje pokaže pri sklepu leta od prodaje surovega masla, razdeli se po sklepu rednega občnega zbora med družbenike.

Glavno opravništvo bo tem bolj v stanu, za ugodno prodajo skrbeti, kolikor bolj je podučeno o vsestranskih tržnih razmerah, zanesljiva in večkratna poročila družbenikov o cenah ali novo nastajajočih potih za prodajo morejo pri tem veliko koristiti.

Po povedanem bo posebno zanimivo nekoliko preiskavati, koliko vpliva zamore pospeševanje mlekarstva na narodno blagostanje imeti, in zdi se nam v ta namen najbolj primeren dejanski izgled.

Dansko izvažalo je leta 1870. še 5,670.000 kil surovega masla; bilo je to ob času, ko je bilo še ne zdravnej iznajdeno tako imenovano „Schwarz-ovo postopanje“, in katero je veliko pozornost izbudilo med mlekarji. Prej kakor je bilo to ravnanje še prav znano, dosegli so na Danskem nekateri razumni posestniki, vso deželo obrniti na enotno vredbo izdelovanja in s tem se je veliki trgovini odprl bogat vir stalno enakomernega blaga. Nasledek tega bila je nepričakovana povzdiga, ker uže leta 1875. izvažala je Danska po 11,690.000 kil

in s tem je narastel letni narodni dohodek za kupnino od 6,020.00 kil surovega masla (okoli 9 milijonov gold.).

Akoravno bi bilo napak, iz tega izgleda sklepati na množine, katere se bodo v prihodnje izvažale pri nas, vendar pa je spodbudljiv dokaz za to, koliko vspeha nam obeta delovanje, s katerim se vodi umno premišljeno napredovanje. Toliko bolj smemo pričakovati onim podobnih vspehov, ker so tudi na Danskem oni gospodje, ki so se trudili za zboljšanje mlekarstva, z ustanovitvijo podvzetij za izvažanje posredovali prodajo zboljšanih izdelkov, prav tako, kakor to namerava naša zadruga za Avstrijsko.

Gospodarske izkušnje.

Prešičem frišne vode!

Navadno sicer prešiči rajši jemljejo redko, zeló zeló redko pičo, kakor gosto, pa vse eno hrepené in to posebno v gorkem poletnem času, po frišni vodi. Nekateri sicer mislijo, da je prešičem ljubša grda in umazana mlaka, pa to je velika pomota; v sili se ve da se zadovolji prešič tudi z lužo, toda zdrava mu je samo frišna in čista voda, in kdor bo poskusil prešičem dajati vsak dan frišne in čiste vode, prepričal se bode, kolikokrat jo bodo hodili pit, kako bodo okrepčani in, kar je poglavitno, zdravi. — Še boljše se ve da je, prešiče večkrat spuščati na vodo, kjer se sprehodijo, skopljejo in shladé. Vse to pa je najboljši pripomoček, da se prešiči dobro redé in da se ohranijo zdravi.

Karbolska kislina prežene garje pri ovcah.

Po skušnjah pomaga karbolska kislina zoper garje ravno tako zanesljivo in stalno, kakor mazila z živim srebrom. Vzame se 0.12 kil karbolske kisline, pa razpuščene in kolikor se dá močne in se zmeša z 0.37 kil repnega olja. S tem se namažejo garjevi deli po tem, ko je odpraskano garjevje. To mazilo pomaga zanesljivo in konča tudi pozneje izlezle garjevnice. Videti je, da na koži in volni ostalo olje tudi še osem do deset dni po mazanju pokončuje iz jajčkov izvaljene garjevnice, kar se pri samem umivanju s karbolsko kislino ne zgodi. S tem mazilom je posebno po striži pastirjem prav lahko, pri čedah pregnati to grdo bolezen.

Trgovinske in obrtnijske zadeve.

Nov volilni red.

Trgovinska zbornica kranjska zborovala je 8. dan junija zvečer v mestni dvorani in imela je v obravnavi izredno važen predmet: Nov volilni red.

Zbornica čutila je uže zdravnej živo potrebo, preurediti sedanji volilni red, skrpan po Vesteneckovih načelih po prejšnji večini v vsakem oziru žalostnega spomina prav nalašč v ta namen, da bi bili za „vse čase“ slovenski narodni trgovci in obrtniki izključeni iz trgovinske zbornice in da bi bila s tem ob enem zagotovljena nemškutarjem večina v kranjskem deželnem zboru.

Dogodbe zadnjih volitev v trgovinsko zbornico so pokazale, da nobeni napravi ni mogoče pota narave preobrniti, da so bile prazne sanjarije Vesteneckove, ker kljub krivičnemu volilnemu redu izvoljeni so bili v trgovinsko zbornico z ogromno večino samo narodni odborniki, in enaka se tudi kaže pri volitvah v deželni zbor, kakor hitro in kedar koli smejo volilci res voliti, to se pravi, prosto izbirati. Z grof Taaffe-ovo vlado nastopile so proste volitve, vsak voli po lastnem prepričanju trgovec, obrtnik, kmet in uradnik; da pa

res prosta volitev ostane tudi odvisnejim krogom, pa sedanja vlada ne dopušča zlorabiti uradniške oblasti, ne dopušča, da bi se uradniki drugače vtikali v volitve, kot z glasovanjem. In s tem se prav zavaruje postavno zagotovljena volilna prostost.

K samo po sebi nujni potrebi po temeljiti prenaledbi volilnega reda prišel pa je še tudi ukaz ministra za trgovino, v katerem navaja načela, po katerih morajo biti na podlagi postave in dosedanjih skušenj osnovani volilni redi gledé nekaterih zadev pa, katere se morajo osnovati v vsaki deželi, posebnim razmeram primerno prepušča pa trgovinskim zbornicam popolno prostost.

Ker je tudi po trgovinskem ministru stavljeni obrok že pretekel, bil je tedaj skrajni čas to imenitno vprašanje končno rešiti.

Še predpretekli teden bilo je predposvetovanje volilnega reda v zborniškem odseku in vdeležil se je tega tudi g. Bamberg.

Poročevalec o volilnem redu bil je dr. Poklukar in razprava v odseku bila je pri vsaki točki temeljita in deloma tudi obširna, enega vodila pa se je držala zbornica pri vseh obravnavah: volilni red postaviti na naravno podlago, kakor jo podaja statistika.

Na tej podlagi sklenilo se je:

1. obdržati število 24 udov za zbornico;
2. izmed teh odločiti za obrtniški oddelek 16 udov, za trgovinski oddelek pa 8 udov;
3. v obrtniškem oddelku volijo:
 - a) veliki obrtniki in rudokopi, ki plačujejo vsaj 100 goldinarjev pridobninskega davka, tri odbornike;
 - b) vsi drugi obrtniki pa trinajst odbornikov;
4. trgovinskega oddelka pa volijo vsi oni trgovci:
 - a) ki plačujejo vsaj po 5 gold. 25 kr. pridobninskega davka, šest odbornikov;
 - b) vsi drugi trgovci, ki plačujejo vsaj po 2 gold. 10 kr. tega davka, pa volijo dva odbornika.

Pri vsem tem oziralo se je pa bolj na trgovce, ker po davku spadalo bi obrtniškem oddelku 17 odbornikov, trgovinskemu pa samo 7, in enako se je bolj oziralo na večje trgovce, ki plačujejo vsaj 5 gold. 25 kr. davka, kakor na manjše, ker v razmeri davka odločiti bi se morali večim 4, manjšim pa 3 odborniki.

Posebni oddelek rudokopov moral se je izpustiti, ker oni plačujejo samo nekaj nad 2000 gold. davka, ker jih je zelo malo število in ker so vsi večji rudokopi razun dveh tako in tako opravičeni voliti med velikimi obrtniki, manjši pa volijo z malimi obrtniki, s katerimi imajo tudi varovati najbolj podobne si koristi.

Volilni red dalje po moči natanko meji med podvzetji, obrtnijami in trgovinskimi strogo po ministerskih izkazih.

V vseh drugih določbah varovala se je po vsi moči prava prostost volitve, tako da bi se mogla pri vseh volitvah izražati prava volja volilcev. Pri davku, po katerem naj bi se priznavala volilna pravica, zdelo se je zbornici na času, segati doli do najnižje svote, kar se gotovo strinja z načeli, ki veljajo za volitve v državni zbor.

Tudi za glasovanje sprejela je zbornica določila, katera dajejo poročstvo za največjo prostost in v tem tudi poročstvo zoper nerednosti, nepostavnosti ali celó goljufije. — Razun družih razlogov in pa številc o davku, katerega plačujejo posamezni oddelki volilcev, navedel je poročevalec dr. Poklukar tudi spredaj omenjene razmere in končno priporočal sprejeti predloge odsekov nespremenjene.

Izmed protinarodnih odbornikov prišli so samo gospodje C. Lukmann, Kordin in Zenari, v boj šel pa je za prejšnjo večino sam C. Lukmann, izprošivši si besedo že pri splošnem razgovoru.

Gosp. Lukmann pričel je s tem, da mu ni bilo mogoče vdeležiti se posvetovanja v odseku, da ni podučen o predloženem volilnem redu, da ne zapopade, kam se s tem predlogom tako mudi, da je videti, kakor bi zborniška večina hotela v politične svoje namene skleniti predlog na vrat na nos, tako, da njegovim pristašem celó ni mogoče sprevideti, ali so predlogi vtemeljeni ali ne, in zato se on ne more pridružiti sklepom odsekovim.

Potem je dokazoval, da ni različnosti koristi med trgovci in obrtniki, da pa vendar ne gre primerjati rudokopa z malim obrtnikom, ki plačuje po 2 gld. 10 kr. davka.

Najdalje se je mudil g. Lukmann pri svojih političnih pomislih, rekši, da si hoče narodna stranka s tem volilnim redom zagotoviti večino v zbornici, kar je pa po eni strani odveč, ker je narodna stranka zmaga tudi po sedanjem volilnem redu, po drugi strani pa ne pomaga noben volilni red tudi narodni stranki ne, kedar nastopi zopet enkrat avstrijska stranka, ker volilci so nezreli in večina bo zmiraj taka, kakoršno bo hotela imeti dotična vlada. Smešno je, da se razširi volilna pravica tudi na one, ki plačujejo po 2 gold. 10 kr. letnega davka, in se ti devajo v eno vrsto z večimi pravnimi trgovci. Mali trgovci gotovo tudi sami tega ne želé in so veseli, ako se jim prizanesejo sitnosti volitev.

Trgovinska zbornica sicer tako ne more veliko koristiti in celó njemu samemu, ki si veliko prizadeva, s čem bi kaj pripomogel volilcem, redko kdaj pride kaj na misel. — Sedanja večina se v prvi vrsti ozira na narodno vprašanje, njemu pa jezik ni mar, slovensko ali nemško mu je vse eno, samo zaslužka hoče imeti in materialno blagostanje mu je vse.

Pri nadrobni obravnavi nasvetoval je g. Lukmann poseben oddelek za rudokope v obrtniškem oddelku, pri trgovcih pa: da naj volijo šest odbornikov oni trgovci, ki plačujejo vsaj po 20 gold. davka. — Gospod Lukmannu odgovoril je na kratko gosp. Horak; bolj obširno pa poročevalec dr. Poklukar, ki je odgovoril blizo tako-le:

„Gospod predgovornik Lukmann pritožuje se, da ni imel prilike, podučiti se o predloženem volilnem redu, nadalje o naglici, in potem mu še to in uno ni po volji, marsikaj celó prav nevšeč. — Meni je prav žal, ako je vse to tako, toda prisiljen sem, marsikaj onega, kar je g. Lukmann ugovarjal, pojasniti, marsikaj pa tudi odločno zavriniti. Ako govornik misli in ugiblje, da je morala večina zbornice o predloženem volilnem redu biti poprej dogovorjena in posebej podučena, potem se gotovo zelo moti, ker resnica je, da so vsi gospodje večine, pa tudi eden od manjšine, prvič razgovarjali se o predlogu pri posvetovanji v odseku, samo jaz sem si kot poročevalec malo poprej naročil dotične spise in statistično gradivo, da mi je bilo potem mogoče v odseku staviti predloge, kjer smo jih temeljito pa prosto razpravljali in ničesar prikrivali, ker naši nasveti opirajo se na rečne podlage obstoječih razmer in statističnih številc.

Ako govornik sumi, da bi bili mi imeli skrivna posvetovanja in si belili glave, kako bi zavarovali trgovinski zbornici narodno večino za prihodnost, se prav popolnem moti in skoraj se mi dozdeva, da mu je narekovala ta sum slaba vest iz onih preteklih časov, ko so pristaši njegovi kovali in končno tudi skovali sedanji nenaravni volilni red.

Nam vsega tega ni bilo treba, ker ne iščemo nena-ravnosti, temveč hočemo trgovcem in obrtnikom in vsakemu pododdelku pripoznati in pustiti pravice, ki se vjemajo z njihovimi dolžnostmi izraženimi v predpisanem jim davku.

Odsek zavrgel je oddelek rudokopov, samo zato, ker je predpisan jim davek nepomenljiv, in ker spadajo ali tako in tako v vrsto velikih obrtnikov (razun dveh), ali pa se še z malimi obrtniki ne morejo primerjati, ker samo čakajo, kdaj jim od kod priletí dober kupec, uvrstili so se tedaj popolnem po pravici deloma v vrsto velikih obrtnikov, in volijo ž njimi skupaj tri odbornike, deloma pa med male obrtnike, kjer volijo 13 odbornikov.

Enako ravnalo se je pri trgovinskem oddelku. Tu velikih trgovcev, ki plačujejo po 100 gold. davka, ni več kot trije, in za tri vendar ne gre odločevati posebni volilni oddelek, druge trgovce pa predlagal je odsek razdeliti v dve vrsti samo zato, da se dela razloček med večimi trgovci bolj pomenljivimi samo na sebi, pa tudi gledé višine družega naloženega jim davka, in pa med trgovci najnižje vrste, in odločilo se je za večje trgovce šest odbornikov, za manjše pa samo dva.

Zavrtni imam še nekaj sumičenj gosp. Lukmanna: On je govoril, kakor bi se nam s sklepanjem volilnega reda nenavadno mudilo, zato da bi on in njegovi tovariši ne imeli priložnosti nasprotovati nam. Toda tako očitaneje je popolnem ničevno, ker vladin načrt volilnega reda bil je po časnikih razglašen in obširno razpravljan uže preteklo zimo, in sprememb oziroma izpolnitev onega načrta odsek predlaga tako malo, da se je lahko podučiti o njih v prav kratkem času, tako, da obravnava v odseku in pa danes popolnem zadostuje, in je, kakor je pričalo ugovarjanje g. Lukmanna, tudi dane zadosti prilike in časa za vsakovrstno ugovarjanje.

Konečno imam pa z vso odločnostjo zavrniti še posebno en izraz gosp. Lukmanna; rekel je namreč, „da nam tudi ta volilni red ne bo nič pomagal, kedar zopet pride na krmilo avstrijska stranka“.

Dolženje, ki se skriva za te besede, kakor da bi stranka zdaj na krmilu stoječa ne bila avstrijska, moram odločno zavrniti kot najhujše žaljenje našega patrijotičnega čutstva; dostavljam pa še, da se tako sumičenje še najmanj podaja možu, čegar politični semisljenci tako ravnajo, kakor smo nedavno čuli pri shodu nemškega „Schulvereina“ v Lincu.

Pri današnjem predmetu razpravljati narodno vprašanje se mi vendar ne zdi na pravem mestu; gosp. govornika bi samo opozoril, da dandanes narodna zavest v Evropi daje podlago za nove države pa tudi za razpad držav; ako se kljub temu gosp. Lukmannu zdi, da narodnost ni nič, rad mu prepuščam to mnenje, vem pa, da somisljenci njegovi niso njegovega mnenja.

Priporočam tedaj sklepe odsekov.

Kmalu potem vzdignil se je med glasovanjem o §. 2. g. Lukmann in ž njim vred oba njegova pristaša, in ko se je po kratkem pretrganji seje obravnava zopet nadaljevala, bil je sprejet volilni red nespremenjen po nasvetu odsekov.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Za popoldan tega dne (4. julija) imeli smo obiskovanje še mnogih rimskih znamenitost postavljenih v naš program. Ker je šla ura uže na 1., ko smo zapustili cerkev „Maria Loretto“, čutili smo se vsi potrebni kakega okrepčanja. Pospeli smo se po ulici, ki koj tik cerkve pelje precéj strmo navkreber, in kmalu prišli v eno najznamenitnejših cest vsega Rima, zvano „Via Na-

zionale“. Svet je letod zeló prijazen, odprt, zračen; imeli smo prav lep razgled na zelene vrtove. Posrečilo se nam je bilo, priti ondi v prav hvalevredno gostilno (hiš. št. 309 in 310), kjer se nam je za mali denar s prav dobro jedjo in pijačo postreglo, in bili so vsi oštirjevi zoper italijansko navado proti nam tako prijazni, da smo v resnici obžalovali, ker nismo koj prve dni našli tako dobrih ljudi.

Po obedu napotili smo se po ulicah k levi roki, pospenjali se polagoma kvišku, in kmalu stali na trgu, zvanem „Piazza di monte Cavallo“, ter pred palačo kvirinalsko (vrh višine enacega imena). „Kvirinal“! ime slavno in ponosno za čase papeževega vladarstva, zdaj pa zgradba, zbudijoča v srcih katolikov, ki jo ogledujejo, le otožnost in žalna čutja. Celó njeni sedanji posiljeni vlastnik se v njej menda nič kaj ne čuti „po domače“, ker pogostno biva zunaj Rima.

Pred Kvirinalom dviguje se ponosno pod oblake eden onih dveh obeliskov, ki sta nekda stala pred grobom cesarja Avgusta. Postavljen je med dva sloveča stara kamnita kipa, tako zvana „konjska vkrotitelja“. Kinčala sta ta orjaška kipa nekda kopališče Konstantinovo, ter predstavljata paganska pol-bogova Kastor-a in Pollux-a, učeča svoja drzovita, na zadnjih nogah stoječa in kvišku silijoča uporna konja pokorščine. Boljše bi se ne dala z lepo vpodobiti zmaga človeška zoper upornost in neukrotljivost živalsko, kakor jo kažeta ta kipa. Napisi na postamentih sicer prisojujejo izdelovanje teh orjaških kipov dvojici najslavnejših dveh grških umetnikov (Phidias-u in Praxiteles-u); novejša kritika je sicer to misel nekako ovrгла; rada pa prizna, da sta po grških izdelkih izvrstno posneta. Na sprednji strani obeliska in med ravno popisanimi kipoma nahaja se velika skalnata medenica, v katero prijetno šumljaje pada bistra studenčina precej visocega vodometa. Papež Sikst V. dal je vso to postaviti pred kvirinalsko palačo, pač ne vedši, da se bodo tudi nad to zgradbo nekda spolnile evangeljske besede: „Drugi seje, in drugi žanje“.

Po načrtu Rima, ki sem ga imel razgrnjenega pred saboj, in po pripovedovanji onih, ki so videli Kvirinal od znotraj, je on ogromno in prekrasno poslopje s prelepimi vrtovi v ozadji. Tudi jaz in posestnik Šmid hotela sva vstopiti saj nekoliko v njegove znotranje prostore, in v to vabila tudi g. Peterlin-a; toda djal je, da nikakor ne prestopi praga papežu oropane lastnine. Zadovolila sva se toraj tudi midva le s tem, da sva videla Kvirinal od zunaj. O njegovi zgodovini naj povem memogredé toliko, da so si ga papeži pred 300 leti postavili ter izvolili ga za stanovanje o poletnem času. V njem so se kardinali shajali k volitvi novega papeža (v konklave), kedar so prejšnji papež umrli. V tej palači dal je Napoleon I. vjeti papeža Pija VII., in tudi rajni Pij IX. bivali so v njej kot jetnik puntarsko leto 1848. — Kaj se bo godilo zanaprej še vse v Kvirinalu, vé najbolje On, ki piše „Véliko pratiko“.

Od letod naprej podali smo se proti cerkvi „sv. Andreja pri grmu“ (S. Andrea delle frate), ki je ena izmed 52 rimskih farnih cerkvá. Na vso moč gnalo me je videti svetišče, kjer se je pač po očitnem čudežu spreobrn timer slavn timer Ratisbone.

Do pičice natančno mi dogodba Ratisbonova sicer ni več znana, ker je uže precéj dolgo, kar sem jo čul; vendar mislim, da se veliko ne motim, ako povem, kakor sledi: Bil je on zeló bogat in imeniten jud, kristijanom pa skoz in skoz sovražen. Zbral si je bil mlado zalo deklico svojega rodú za nevesto; zarad šibkosti njene sklenil je bil vendar, odložiti poroko za ene mesece, in potovati med tem po Italijanskem. Prišel je v Rim.